

STEFAN ZWEIG

DÜNÜN
DÜNYASI

BİR AVRUPALININ ANILARI

OTOBİYOGRAFI

Çeviri: GÜLPERİ SERT

♥
CAN

5.
BASKI

STEFAN ZWEIG
DÜNÜN
DÜNYASI

Die Welt von Gestern: Erinnerungen eines Europäers, Stefan Zweig
© 1985, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1985

5. basım: Ekim 2015, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Şebnem Sunar

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39, Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 26699

ISBN 978-975-510-526-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789755105260

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

STEFAN ZWEIG
DÜNÜN
DÜNYASI

OTOBİYOGRAFİ

Almanca aslından çeviren

Gülperi Sert

Stefan Zweig'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Amok Koşucusu, 1990

Yarının Tarihi, 1991

Lyon'da Düğün, 1992

İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar, 1995

Günlükler, 1997

Satranç, 1997

Değişim Rüzgârı, 1998

Amerigo, 2005

Sabırsız Yürek, 2006

Marie Antoinette, 2006

Joseph Fouché, 2007

Rotterdamlı Erasmus, 2008

Balzac, 2009

Bir Kadının Yaşamından 24 Saat - Bir Yüreğin Ölümü, 2009

Macellan, 2010

Clarissa, 2010

Hayatın Mucizeleri, 2011

Montaigne, 2012

Vicdan Zorbalığı Karşı ya da Castellio Calvin'e, 2014

Üç Usta / Balzac, Dickens, Dostoyevski, 2015

STEFAN ZWEIG, 1881'de Viyana'da doğdu. Avusturya, Fransa ve Almanya'da öğrenim gördü. Savaş karşıtı kişiliğiyle dikkat çekti. 1919-1934 yılları arasında Salzburg'da yaşadı, Nazilerin baskısı yüzünden Salzburg'u terk etmek zorunda kaldı. 1938'de İngiltere'ye, 1939'da New York'a gitti, birkaç ay sonra da Brezilya'ya yerleşti. Önceleri Verlaine, Baudelaire ve Verhaeren çevirileriyle tanındı, ilk şiirlerini ise 1901'de yayımladı. Çok sayıda deneme, öykü, uzun öykünün yanı sıra büyük bir ustalıkla kaleme aldığı yaşamöyküleriyle de ünlüdür. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu yoğun ilgi, Zweig'in derin karakter incelemelerinde ifade bulur. Özellikle tarihsel karakterler üzerine yazdığı yorumlar ve yaşamöyküleri, psikolojik çözümlenmeler bakımından son derece zengindir. Zweig, Avrupa'nın içine düştüğü siyasi duruma dayanarak 1942'de Brezilya'da karısıyla birlikte intihar etti.

GÜLPERİ SERT, 1982 yılında AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan mezun oldu. 1993-1997 yılları arasında Friedrich Wilhelm Üniversitesi Doğu Dilleri Enstitüsü'nde Türkçe, çeviri ve çağdaş Türk edebiyatı dersleri verdi. 1998'de Dokuz Eylül Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde Mütercim Tercümanlık Bölümü'nü kurdu. Halen aynı fakültede doçent olarak görev yapan Sert, Mütercim Tercümanlık Bölümü Başkanlığı'nı ve Almanca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı Başkanlığı'nı eşzamanlı olarak yürütmektedir.

“Bizi nasıl arıyorsa,
öyle karşılayalım zamanı.”

SHAKESPEARE, *Cymbeline*

İçindekiler

Sunu	13
Önsöz	15
Habsburg İmparatorluğu'nun güvenli dünyası	21
On dokuzuncu yüzyılda okul	51
<i>Eros matutinus</i>	91
<i>Universitas vitae</i>	117
Sonsuz gençliğin kenti Paris	154
Kendime giden uzun yol	193
Avrupa'nın dışında	212
Avrupa'nın üzerindeki ışıltılar ve gölgeler	228
1914 Savaşı'nın ilk saatleri	251
Düşünce kardeşliği uğruna mücadele	277
Avrupa'nın kalbinde	296
Avusturya'ya dönüş	327
Yeni ufuklara	351
Güneşin batışı	374
<i>Incipit</i> Hitler	410
Can çekişen barış	444

Önsöz

Hiçbir zaman şahsımı, yaşamöykümü başkalarına anlatmayı arzu edecek kadar önemsemedim. Kendimi başkişisi, daha doğrusu merkezi yapacağım bir kitabı yazma cesareti bulabilmem için, normalde tek bir neslin yaşayabileceği olaylar, felaketler ve sınavlardan çok daha fazla şeylerin olması, inanılmaz derecede çok şeyin yaşanması gerekti. Fotoğraflar ile sunum yapan bir yorumcudan farkım olmasa, kendimi öne çıkarmayı aklımın ucundan bile geçirmezdim; zaman fotoğrafları ortaya koyuyor, ben yalnızca açıklamalarımı yapıyorum ve aslına bakarsanız, burada anlatacaklarım sadece *benim* yazgım değil, bütün bir neslin yazgısı – tarihte hiçbir neslin yaşamadığı kadar çok şey yaşamış, eşi benzeri olmayan bir neslin yazgısı, bizim neslimizin yazgısı. Avrupamızın toprakları üzerinde neredeyse hiç ardı arkası kesilmeyen volkanlara benzeyen sarsıntılarla en küçükümüzden en önemsizimize her birimizin varlığı, en derinliklerine kadar darmaduman edildi; onca insan arasında bir Avusturyalı, bir Yahudi, bir yazar, bir hümanist ve barış yanlısı biri olarak, bu sarsıntıların en şiddetli olduğu yerlerde bulunmuş olmam konusunda önceliği kendimden başka kimseye tanıyamam. Evimi ve bütün varoluşumu üç kez altüst ettiler, beni eskiye ait olanın ve geçmişin her türlü bağından koparıp olağanüstü bir acımasızlıkla boşluğa, bana zaten aşına olan, nereye gideceğimi bilmediğim bir boşluğa fırlattılar. Ama şikâyetçi değilim; özellikle vatani olmayan kişi başka türlü özgür olur, artık hiçbir yerle bağı olmayan birinin, dönüp hiçbir şeyi hesaba katması da gerekmez. İşte bu nedenle en azından

bir dönemi doğru bir şekilde anlatmanın en önemli koşulunu yerine getirdiğimi ümit ediyorum: doğruluk ve tarafsızlık.

Çünkü bütün köklerinden ve hatta bu kökleri besleyen topraklardan kopmuş biriyim ben – gerçekten de o dönemde köklerinden benim kadar kopmuş ender insan vardır. 1881 yılında büyük ve güçlü bir imparatorluğun, Habsburg monarşisinin sınırları içinde dünyaya geldim, ama boş yere onu haritada aramayın: Hiçbir iz bırakmadan silinip yok oldu. Ben, iki bin yıllık bir geçmişe sahip uluslarüstü bir metropol olan Viyana’da büyüdüm ve bir Alman eyaletine dönüştürülmesinden kısa bir süre önce, bir suçlu gibi oradan ayrılmak zorunda kaldım. Eserlerim, onları yazdığım dilin ülkesinde, milyonlarca dost okur bulduğu ülkede yakılıp kül oldu. İşte şimdi ben de hiçbir yere ait değilim, her yerde bir yabancıyım ya da olsa olsa bir konuğum; yüreğimin seçtiği, gerçek vatanım dediğim Avrupa, kardeş kavgasında ikinci kez intihar edercesine paramparça olduğunda benim için yitip gitti. Zamanın tüneline aklın en korkunç yenilgisine ve vahşetin en acımasız zaferine kendi isteğim dışında tanık oldum; bizim neslimiz dışında başka hiçbir nesil, –bunu söylerken kesinlikle gurur değil, utanç duyuyorum– öylesi yüksek manevi değerlerden böylesi bir ahlaki gerilemeye kesinlikle maruz kalmamıştır. Sakallarımın çıkmaya başladığı günden ağarmaya başladığı güne kadar geçen o kısacık yarım yüzyıl içinde, köklü değişimler ve dönüşümler bakımından, eskiden olsa on insan neslinin yaşayabileceğinden çok daha fazla şey yaşanmıştır ve her birimiz de aynı şeyi hissetmişizdir: Çok fazla! Her günüm bir önceki günümden, her yükselişim her düşüşümden o kadar farklıydı ki, bazen ben bile, acaba sadece bir değil de, birbirinden tamamen farklı birden fazla hayatım mı oldu, diye düşünmüşümdür. Çünkü farkında olmadan “hayatım” dediğimde, ister istemez “Hangi hayatım?” diye sorduğum çok sık olur. I. Dünya Savaşı’ndan önceki mi, yoksa II. Dünya Savaşı’ndan önceki mi, yoksa bugünkü hayatım mı? Sonra yine aynı şekilde kendimi “evim” derken yakalarım ve ilk anda hangisini, Bath’taki evi mi, Salzburg’daki evi mi, yoksa Viyana’daki baba evini mi kastettim, bilemem. Ya da “bizde” dediğimde, ülkemdeki insanlar için çoktandır bir İngiliz ya da Amerikalıdan bir farkım olmadığını, ülkemle organik bağım kalmadığı gibi İngiltere ya da

Amerika'ya da tam olarak uyum sağlayamadığımı dehşet içinde kalarak hatırlarım; içinde büyüdüğüm dünya ile bugün içinde yaşadığım dünya ve bunların ikisi arasındaki dünya benim anlayışıma göre tamamen farklı dünyalara dönüşüp gitgide birbirlerinden ayrılıyorlar. Ne zaman genç dostlarımla konuşurken I. Dünya Savaşı öncesine ait birtakım olaylar anlatsam, bana hâlâ olağan gerçekler gibi gelen şeylerin, onlar için tarih ya da hayal edilemez şeyler olduğunu, hayretle sordukları sorulardan anlarım. İçimdeki gizli bir içgüdü de onlara hak verir: Bugünümüz, dünümüz ve önceki günümüz arasındaki tüm köprüler yıkıldı. Şahsen ben, o tek –ve hiç kuşkusuz son derece rahatsız ve tehlikeli– varoluşun dar mekânına sıkıştırdığımız onca değişik ve farklı olayı düşündükçe şaşırmadan edemiyorum, hele ki bunları atalarımın yaşam biçimiyle karşılaştırınca. Babam veya dedem ne gördü ki? Onlar tekdüze bir hayat sürdürdüler. Baştan sona yükselişi, düşüşü, sarsıntısı ve tehlikesi olmayan tek bir hayat, gerilimi düşük, geçişleri fark edilmeyecek derecede olan bir hayat; zamanın dalgaları onları beşikten mezara aynı tempoda, huzurla sessiz ve sakin taşıdı. Onlar hep aynı ülkede, aynı kentte ve hatta neredeyse hep aynı evde yaşadılar; dış dünyada olup bitenler sadece gazetelerde oluyor, gelip kapılarını çalmıyordu. Onların yaşadığı dönemde de dünyanın bir yerlerinde savaşlar olurdu, ama bugünün boyutlarıyla ölçüldüğünde, bunlar küçük çatışmalar, üstelik sınırların çok ötesinde cereyan ederdi, top sesleri duyulmazdı, altı ay sonra biter, unutulur, tarihin sararan yapraklarından biri haline gelirdi ve yine aynı, eski hayat başlardı. Bizler ise tekrarı olmayan şeyler yaşadık, geçmişten hiçbir şey kalmadı, hiçbir şey geri gelmedi; geçmişte tarihin her bir ülkeye, her bir yüzyıla gıdım gıdım verdiği her şeyi fazlasıyla yaşamak zorunda kaldık. Bir nesil olsa olsa bir devrim görmüştür, bir başka nesil bir darbe yaşamıştır, bir diğeri bir savaş, bir başkası kıtlık, bir diğeri ülkesindeki ekonomik çöküşü – Tanrı'nın kayırdığı bazı şanslı ülkeler ve nesiller ise bunların hiçbirini yaşamamıştır. Bugün altmış yaşında olan ve önünde *de iure*¹

1. (Lat.) Yasal, meşru, hukuki; buradaki anlamı ise “tarafsız olarak bakıldığında”. (Y.N.)

yaşayacak çok az zamanı kalan bizler ise neler görmedik, geçir-medik ve yaşamadık ki! Bizler, akla gelebilecek tüm felaketle-rin koca bir katalogunu baştan sona kat ettik (ve hâlâ son say-faya gelemedik bile). Sadece ben bile, insanlığın gördüğü en büyük iki dünya savaşının da tanığıyım, kaldı ki her ikisini de farklı cephelerde, birini Alman cephesinde, diğerini Almanlara karşı cephede yaşamış biriyim. Savaş öncesinde bireysel özgür-lüğün en yüksek basamağına çıktım ve onun her biçimini ya-şadım, ama savaş sonrasında özgürlüğün, insanlığın yüzyıllar-dır hiç görmediği ve yaşamadığı kadar dibe vurduğuna tanık oldum, saygı gördüm, aşağılandım, özgürlüğü yaşadım, tutsak-lığı tattım, zengin oldum, yoksul düştüm. Mahşerin dört soluk atlısı¹ hayatımdan doludizgin geçti; devrim ve kıtlık, devalüas-yon ve terör, salgın ve sürgün; büyük kitle ideolojilerinin, İtalya'da faşizmin, Almanya'da Nazizm'in, Rusya'da Bolşevizm'in ve özellikle de Avrupa kültürümüzün çiçeklerini sol-duran vebaların vebası Nasyonalizm'in gözlerimin önünde büyüdüğüne ve yayıldığına tanık oldum... İnsanlığın, anti-hü-manizmin bilinçli ve programlı dogmalarıyla çoktan unutul-duğu sanılan barbarlığın kucağına atılışına, savunmasız ve ça-resiz, tanıklık ettim. Son elli neslin yüzyıllardır görmediği ve gelecekteki nesillerin de katlanmak zorunda kalmayacağını umut ettiğim, ilan edilmeksizin patlak veren savaşlar, toplama kampları, işkenceler, kitle soygunları, savunmasız kentlerin bombardımana tutulması gibi tüm vahşilikleri yaşamak zorun-da kaldık. Ancak ahlak açısından dünyamızı bin yıl geriye gö-türen bu dönemde yine aynı insanların, bütün bunlarla çelişecek şekilde, teknik ve düşünce alanında atağa kalkarak milyon-larca yılda elde edilen başarıları bir çırpıda geçtiklerine de ta-nık oldum: Göğün uçaklarla fethedilmesi, dünyada söylenen bir sözün daha aynı anda yerküre üzerinden iletilerek uzayın ele geçirilmesi, atomun parçalanması, en sinsi hastalıkların alt edilmesi ve daha dün imkânsız görünen şeylerin bugün müm-kün hale gelmesi gibi. Bizim zamanımıza kadar insanlığın, bü-tün olarak bakıldığında, bir yandan bu kadar şeytani davranır-

1. Kutsal Kitap'ta adları geçen, kıyamet gününde ortaya çıkacaklarına inanılan dört atlı. Mahşerin dört atlısı savaş, salgın hastalık, kıtlık ve ölüm simgeler. (Y.N.)

ken, bir yandan da ancak Tanrı'nın başarabileceği türden işler başardığı olmamıştı hiç.

Bizlerin yaşadığı bu gerilimli, dramatik sürprizlerle dolu hayatı belgelemeyi görev saydım, çünkü –tekrar ediyorum– her birimiz bu korkunç değişimlerin tanığı idik, daha doğrusu hepimiz tanık olmak zorunda kaldık. Bizim neslimizin kaçma olanağı yoktu, önceki nesiller gibi, kendimizi olayların dışında tutmamız imkânsızdı; eşzamanlılığa özgü yeni örgütlenme biçimimiz sayesinde sürekli olarak zamanın içinde olduk. Şanghay'da evleri yerle bir eden bombalardan, daha yaralılar evlerinden çıkarılmadan, bizler Avrupa'da, oturduğumuz yerde haberdar oluyorduk. Denizin binlerce mil ötesinde yaşananlar sanki gözümüzün önünde olup bitiyordu. Sürekli her şeyden haberdar olmaktan ve olaylara dahil edilmekten kaçamıyorduk. Sığınabileceğimiz bir ülke, satın alabileceğimiz bir huzur yoktu; nerede olursak olalım, kaderin elinde oyuncak olmaktan kurtulamıyor, bitip tükenmek bilmeyen oyununun içine çekiliyorduk.

Devletin taleplerine sürekli boyun eğmek, en aptalca politikaların kurbanı olmak, en akla hayale sığmayacak değişimlere ayak uydurmak zorundaydık ve ne kadar karşı koyarsak koyalım, hepimiz ortak bir yazgıyla zincire vurulmuştuk, karşı konulmaz bir şekilde insanı sürükleyen bir şeydi bu. O dönemi yaşamış, daha doğrusu o dönemi soluk soluğa, nefes almadan geçirmiş bir kimse, atalarından herhangi birine oranla tarihe çok daha fazla tanıklık etmiştir. Bugün de aynı şekilde bir dönüm noktasındayız, bir bitiş ve yeni bir başlangıç çizgisindeyiz. Bu nedenle geçmişe bakıp yaşamımı belli bir tarihte geçici olarak sonlandırmamın bir amacı var. Çünkü 1939 yılının Eylülü, bugün altmış yaşlarında olan bizlerin yetiştiği ve eğitildiği bir çağa nihai bitiş çizgisini çekmiştir. Ancak bizler, parçalandığına tanık olduğumuz o sistemin içinde gerçeğin bir parçasını dahi sonraki kuşaklara aktarabilirsek, bütün bunları boşuna anlatmamış olacağız.

Bu anılarımı biçimlendirmeye çalışırken bana uygun gelmeyen, ama dönemimiz için son derece karakteristik olan koşulların bilincindeyim. Anılarımı savaşın ortasında, yabancı bir yerde ve hafızamı canlandıracak en küçük bir yardım olmaksızın yazıyorum. Otel odamda elimin altında tek bir kitabım,

tek bir notum ve dostlarımdan tek bir mektup yok. Hiçbir yerde bilgi alma imkânım yok; çünkü tüm dünyada ülkeler arasındaki posta iletişimi ya kesilmiş durumda ya da sansüre takılıyor. Hepimiz vapurun, trenin, uçağın ya da postanın icat edilmediği yüzyıllar öncesinde olduğu gibi, birbirimizden habersiz yaşıyoruz. Tüm geçmişim hakkında sahip olduğum tek şey, hafızamda kalanlar. Bunun dışındaki her şey, şu an için ulaşılmaz ya da kayıp durumda. Ama bizim neslimiz, kaybının ardından yas tutmama sanatını da esaslı biçimde öğrendi, kim bilir belgelerin ve ayrıntıların kayboluşu belki de benim bu kitabım için bir kazanç olacak. Çünkü bence hafızamız *bazı* anıları rastlantısal olarak kaydederken, *bazı* anıları da rastlantısal olarak kaybeden bir şey değildir, tam tersine onları bilinçli bir şekilde düzenleyen ve bilgece ayıklayan bir güce sahiptir. Hayatımıza dair unuttuğumuz her şey, aslında içimizdeki bir dürtüyle çoktan unutulmaya mahkûm olmuştur. Yalnızca kendimizin koruyup saklamak istediği şeylerin, başkaları için korunup saklanmaya hakkı vardır. İşte bu nedenle benim yerime siz konuşun, siz seçin ey anılar, karanlığın derinliklerine gömülmeden hiç olmazsa bir ayna tutun yaşamıma!

Habsburg İmparatorluğu'nun güvenli dünyası

“Sakin, tutucu ve huzurlu bir hayattan
Fırlatılırız birdenbire dünyaya
Yüz binlerce dalga çalkalar
Her şey tahrik eder bizi,
Bazısı hoşumuza gider, bazısı keyfimizi kaçıtır
Uymaz bir saatimiz bir saatimize
Gider geliriz huzursuz duygular arasında,
Hissederiz ve hissettiğimiz şeyler
Alır götürür dünyanın renkli kargaşasını.”

GOETHE

İçinde büyüdüğüm I. Dünya Savaşı'ndan önceki dönem için uygun bir formül bulmayı denesem, sanırım en kesini şunu söylemek olur: Güven içinde yaşamın altın çağıydı. Neredeyse bin yıl hüküm süren Avusturya monarşimizde her şey kalıcılık üzerine kurulmuş gibiydi ve devlet bu devamlılığın en büyük güvencesiydi. Devletin vatandaşlarına sağladığı haklar, halkın özgürce seçtiği temsilcilerinden oluşan parlamentoda onaylanırdı. Her görevin sınırları çok net belirlenmişti. Para birimiz Avusturya kronu altın sikke şeklindeydi, değişmez ve değerini kaybetmezdi. Herkes neye sahip oldu-

ğunu, payına ne düştüğünü, neye izin verildiğini ya da neyin yasak edildiğini bilirdi. Her şeyin bir kuralı, bir ölçüsü, bir dengesi vardı. Parası olan, yıllık ne kadar faiz elde edeceğini tam olarak hesaplayabilirdi, memur ya da subay olan bir kişi, ne zaman terfi edeceğini, ne zaman emekliye ayrılacağını bilirdi. Her ailenin belirli bir bütçesi vardı, konut ve gıda, yaz tatilleri ve davetler için ne kadar harcayacağını bilirdi, ayrıca beklenmedik harcamalar, hastalık ve doktor için kenara ufak bir meblağ konurdu. Evi olanlar, bunu çocuklarına ve torunlarına bırakabileceklerini bilirdi, ev ve işyerleri kuşaktan kuşağa geçerdi; yeni doğan bir bebek için, daha beşikteyken bir kumbarada ya da bir banka hesabında geleceği için küçük bir miktar ayrılmaya başlanırdı. Bu büyük imparatorlukta her şeyin yeri belliydi ve hepsinin üstünde de yaşlı imparator bulunurdu; günü gelip bu dünyadan göç ettiğinde, yerine bir başkasının geleceği ve her şeyin yerinin belli olduğu bu düzende hiçbir şeyin değişmeyeceği bilinirdi (ya da en azından öyle sanılırdı). Hiç kimse savaşı, devrimi ya da bir darbeyi aklına bile getirmezdi. Her türlü köklü değişim, şiddete dair her şey, aklın egemen olduğu bu çağda imkânsız görünürdü.

Bu güven duygusu milyonlarca insanın elde etmek istediği bir servet, bir ortak yaşam idealiydi. Yaşam, yalnızca bu güven duygusuyla yaşanmaya değer olurdu ve her geçen gün daha geniş çevreler bu değerli servetten kendi payına düşeni almak isterdi. Önceleri bu ayrıcalıktan yararlananlar, yalnızca mal mülk sahibi kişilerdi, ama zamanla geniş kitleler de bastırmaya başladı; güvenliğin yüzyılı sigortacılığın altın çağı olmuştu. İnsanlar evlerini yangın ve hırsızlığa, tarlalarını doluya ve kötü hava koşullarına, kendilerini de kaza ve hastalığa karşı sigorta ettiriyorlardı, yaşlılık için özel emeklilik si-

gortası yaptırıyor, kız çocuklarının beşiğine çeyiz için poliçe bırakıyorlardı. Son olarak işçiler de örgütlendiler, standarda uygun ücret ve sağlık sigortası hakkını elde ettiler, hizmetliler yaşlılık sigortası için tasarruf yapabiliyor ve ölümleri halinde cenaze masraflarının karşılanabilmesi için “cenaze hesabı”na para yatırıyorlardı. Çünkü ancak geleceğe umutla bakabilen kişi, bugünün keyfini sürebilirdi.

İnsanlar, yazgılarının olası darbelerine karşı yaşamlarının tüm zayıf noktalarını sağlamlaştırabileceklerine inanıyor ve güveniyorlardı, böylesi safça güvenlerine, sağlam ve mütevazı yaşam görüşlerine rağmen bu güvenlerinde büyük ve tehlikeli bir kibir vardı. 19. yüzyıl, liberal idealizmi sayesinde “mevcut dünyaların en iyisi”ne, şaşmaz bir yolda dosdoğru yürüdüğünden çok emindi. İnsanlığın henüz rüştünü ispatlayamadığı ve yeterince aydınlanmadığı, savaş, kıtlık ve isyanlarla dolu geçmiş çağlara tepeden bakılıyordu. Oysa şimdi, kalan son kötülüklerin ve zorbalıkların sonsuza dek ortadan kalkması için birkaç onyıla daha ihtiyaç vardı ve kesintisiz, dur durak bilmeyen “ilerleme”ye duyulan inanç, bu dönemde gerçekten de bir dinin gücüne sahipti; insanlar bu “ilerleme”ye Kutsal Kitap’ta yazılanlardan daha fazla inanıyorlardı, kaldı ki ilerlemenin kitabı, bilim ve tekniğin her gün ortaya koyduğu yeni mucizelerle çürütülemez bir şekilde kanıtlanıyor gibi görünüyordu. Bu barışçıl yüzyılın son dönemlerinde, gerçekten de genel bir yükselişin gittikçe gözle görülür hale geldiği, hızlandığı ve çeşitlendiği fark ediliyordu. Artık geceleri sokaklarda soluk ışıklı fenerler yerine elektrik lambaları yanıyor, dükkânların göz alıcı yeni pırıltıları ana caddelerden kentin aşağı semtlerine kadar uzanıyordu, telefon sayesinde insanlar uzaktaki yakınlarıyla konuşabiliyor, atsız arabalarla adeta uçarcasına istedikleri yere ulaşabili-

yor, hatta havada İkarus'un¹ rüyasını gerçekleştirebiliyorlardı. Konfor, soyluların evinden sıradan vatandaşın evine kadar yayılmıştı, artık su tulumbadan ya da girişten taşınmıyor, ocak için ateş yakmak gerekmiyordu; hijyen yayılıyor, pislik kayboluyordu. İnsanlar bedenlerini sporla çelik gibi tuttuklarından bu yana daha güzel, daha güçlü, daha sağlıklı olmaya başlamışlardı; artık sokaklarda daha az kambur, guatrlı ve sakat insana rastlanıyordu ve tüm bu mucizeler bilim sayesinde gerçekleşmişti, ilerlemenin başmeleği bilim sayesinde. Sosyal yaşamda da ilerlemeler kaydediliyordu; her geçen yıl bireye yeni haklar tanınıyordu, adalet daha yumuşak, daha insandan yana olmuştu, hatta sorunların en büyüğü olan “yığınların yoksulluğu” bile artık aşılabılır görünüyordu. Gittikçe daha geniş çevrelere tanınan seçim hakkıyla insanların çıkarlarını hukuki yollarla savunmaları sağlanıyordu. Sosyologlar ve profesörler, proletaryanın yaşam koşullarını daha sağlıklı, daha mutlu bir hale getirmek için birbirleriyle adeta yarışıyorlardı – bu yüzyılın, başarılarına sevinmesine ve geçmişte bıraktığı her onyıla daha iyi bir geleceğin basamağı olarak görmesine şaşmamak gerekir. Avrupa halkları arasındaki savaşa benzer barbarlıkların geri geleceğine ise cadılara ve hortlaklara ne kadar inanılırsa o kadar inanılıyordu. Babalarımız tolerans ve uzlaşmanın bağlayıcı gücüne güvenmekten vazgeçmiyor, uluslar ve mezhepler arasındaki görüş ayrılığı sınırlarının ortak bir hümanizm içinde yavaş yavaş eriyeceğine, böylece en büyük servet

1. İkarus ya da İkaros: Giritli mimar Daidalos'un oğlu İkarus dünyada ilk uçan adam olarak ün yapmıştır. Baba ve oğul, Kral Minos'un emriyle Labyrinthos'a kapatılınca Daidalos oradan kaçıp kurtulma çareleri aramış, kendi ve oğlu için birer çift kanat yapıp onları balmumuyla omuzlarına yapıştırmış. Babasının çok alçaktan ya da çok yüksekte uçma demesine rağmen başarısından duyduğu gururla yükseldikçe yükselen İkarus, Güneş Tanrısı'nın, kanatlarını tutan balmumunu eritmesiyle denize düşüp ölmüş. (Ç.N.)

Edebiyat tarihinin büyük isimlerinden Stefan Zweig, acı dolu geleceği öngören duyarlılığıyla XX. yüzyıl Avrupa'sına damgasını vurmuş bir aydındı.

Dünün Dünyası, Viyanalı yazar Stefan Zweig'in Avrupa'ya vedasıdır. Bütün değerleri ve idealleriyle Avrupa'nın çöküşüne tanıklık eden bir Avrupalının, Stefan Zweig'in anıları canlanır *Dünün Dünyası*'nda. Avrupa toplumlarının güvenli burjuva dünyasından savaşa, faşizme ve sürgün yaşamlara savrulan bir neslin yazgısı dile gelir bu anılarda. Viyana'dan Zürich'e, Salzburg, Londra ve New York'a uzanıp Petrópolis'te noktalanmış bir sürgün yaşamıdır bu yazgı. İnsanı, insanca varoluşu hedef alan yıkımlarıyla XX. yüzyılın, bütün bir dünyayı, son sığınak yeri olarak avuntusuz sürgüne savurduğu bir yaşam.

Dünün Dünyası, bir yazarın kişisel anılarının çok ötesinde bir eser, "Anlatacaklarım sadece benim yazgım değil, bütün bir neslin yazgısı," diyen Zweig, XX. yüzyılın ilk yarısında, aşırılıkların ve yıkımların orta yerinde, düşün dünyasında yaşananları bütün canlılığıyla gözler önüne seriyor.

Kapak resmi: Stefan Zweig (ayakta), kardeşi Alfred ile Viyana'da (1900).

ISBN 978-975-510-526-0

9 789755 105260